

# Čo je cisárovo, cisárovi

Kniha *Čo je cisárovo, cisárovi* je po predchádzajúcej publikácii *Katolík v politike* v poradí druhou, ktorú vydáva Nadácia Antona Tunegu. Vzniká tak edícia, ktorá pomôže formovať kresťanské myslenie a odhodlanie pre zodpovednosť vo verejnom živote. Je to najlepší výraz úcty a vďaky za slobodu, ktorú Slovensko dnes požíva a za ktorú mnohí nasadzovali aj to najcennejšie – svoje životy.

Autor knihy, arcibiskup Filadelfie Charles J. Chaput, vychádza z presvedčenia o politike ako službe spoločnému dobru. Stav politiky v súčasnej dobe rozhodne nie je uspokojivý. Problém je predovšetkým v slabnúcim rozlišovaní toho, čo je dobré a čo zlé pre človeka a spoločnosť. Okrem toho sa vytráca ochota napomáhať dobru, pravde, spravodlivosti, skutočnej ľudskosti. Ak toto absentuje pri výkone moci, dochádza k hodnotovému vyprázdňovaniu politiky. A výsledkom sú nespravodlivé zákony, nízka vymožiteľnosť práva, korupcia a rast zadlženosti. Ak to trvá dlho, šíri sa apatia či ľahostajnosť alebo odmietanie politiky, inštitúcií, systému. Rastie tzv. antipolitika, ktorá síce problém pomenúva, ale v skutočnosti ho nerieši.

Kresťanská viera je vždy osobná, ale nikdy nie súkromná. Dôsledkom viery je totiž vzťah a dôsledkom vzťahu sú činy. Preto skutky viery majú osobný i sociálny rozmer. Ak sa zo spoločnosti vylúči zmysel pre Absolútne, ktoré nás presahuje, ľudského ducha to ochudobňuje, ba ubíja. Príkladom sú krvavé revolúcie a ideológie novoveku, namierené okrem iného na likvidáciu kresťanstva a budovanie „nového ľudstva“. Viera v existenciu a uznanie primátu Boha, ktorou začína biblické Desatoro, je trvale aktuálnym morálnym katalógom v osobnom i spoločenskom živote. On formuje aj pohľad na človeka, manželstvo, rodinu. Desatoro ponúka východisko zodpovedného správania pre slobodnú spoločnosť.

Kresťanstvo preto podstatne zmenilo svet, lebo je náboženstvom lásky a dôstojnosti každej osoby. Vyháňanie náboženstva z verejného priestoru vedie k sekularizmu. Je to forma ideológie, ktorá už neznamena náboženskú neutralitu. Je správne, ak sa štát neviaže na žiadne náboženstvo či ideológiu. Európu vyčerpávali konflikty a vojny vedené v stredoveku, ktorých výsledkom bolo delenie území a poddaných podľa princípu *cuius regio, eius religio* – koho je moc nad územím, toho je aj náboženstvo na ňom. V záujme celej spoločnosti potrebujú štát a cirkev rešpektovať svoju autonómiu, ale zároveň vytvárať vzťah konštruktívnej spolupráce. Formovaním ľudí v cnostiach poskytuje cirkev občianskej spoločnosti dôležitú službu. Ch. Chaput pripomína odkaz prvého amerického prezidenta G. Washingtona, že „náboženstvo a morálka sú nenahraditeľnou oporou“ pre prosperitu národa, pričom „morálku nie je možné zachovať bez náboženstva“.

Cirkev pre svoje a pre spoločné dobro musí odolávať pokušeniam moci, pokušeniu cízaropapizmu. Nemá pôsobiť ako mocenský orgán v rámci štátu či nad štátom.

Vzťah Boh *versus* cisár, náboženstvo *v.* politika, morálka *v.* zákon, cirkev *v.* štát je plný zdanlivých i reálnych protikladov. V skutočnosti ide o výzvu, aby sme usilovali tak organizovať verejnú sféru a spoločenský život, aby veriaci občania nemali dilemu, či má poslúchnuť svedomie alebo zákon, aby zákony boli formulované na báze pravdy a spravodlivosti, aby rešpektovali dôstojnosť každej ľudskej osoby. A ak sa dostáva mravne zmýšľajúci občan do rozporu vo svedomí pri takých zásadných otázkach, ako je ochrana života alebo výchova detí, pluralitná a slobodu človeka rešpektujúca spoločnosť má uznať právo na výhradu svedomia. Sloboda človeka totiž pramení z hĺbky jeho svedomia. Na tento rozmer potom nadväzuje sloboda myslenia, presvedčenia, viery, sloboda združovania a prejavu a všetky občianske a politické práva.

Pre slobodu a demokraciu je životne dôležitá pravda. Autorita vladára či vlády pomáha a pozdvihuje život ľudí natoľko, nakoľko sa drží pravdy. A naopak, ľudia (aj vo vlastnom záujme) pomáhajú spravovať veci verejné natoľko, nakoľko dávajú hlasy a mandáty vo svetle pravdy. V priestore ovládanom médiami a komerciou sa stavia na názore, na verejnej mienke a záujmoch viac, než na faktoch a objektívnej pravde. Preto je dôležitá politická gramotnosť a vzdelanie ľudí, aby boli formovateľmi a správcami demokracie, nie manipulovanými a v závislosti od moci žijúcimi občanmi. Ľudia si zaslúžia pravdu a spravodlivosť ako základnú istotu pre každodenný život. Lebo ak je ponúkaná politika a opatrenia bez pravdy a bez spravodlivosti, vracia to spoločnosť do totality.

Ch. Chaput výstižne píše, že „v skutočnosti neexistuje rozpor medzi katolíckym myslením a demokratickou spoločnosťou, pokiaľ obe chápeme správne.“ Kde sa odluka cirkvi a štátu vníma ako spor a formuje na báze nepriateľstva dvoch spoločenstiev – duchovného a politického, dôjde „čoskoro k odluke štátu od morálky a odluke občana od svedomia.“ A to vedie k bezcharakternej politike všade, nielen v USA. Dôsledky a náklady takejto politiky v štáte bývajú nevyčísliteľné.

Princíp odluky štátu a cirkvi je interpretovaný a aplikovaný v dnešnom svete rozmanito. Americký model je odlišný od európskych. Ideálnym vyjadrením je pôsobenie slobodnej cirkvi v slobodnom štáte, kde v autonómnom postavení a v konštruktívnej spolupráci sú obe strany zamerané na dobro človeka a celej spoločnosti.

Pokušenie cisára ovládať podriadených veriacich malo v dejinách rôzne prejavy a formy – od likvidácie a prenasledovania v starovekom Egypte či Ríme po obdobné postupy v novovekých revolučných režimoch 20. storočia v Sovietskom Rusku, Španielsku či Mexiku, Vietname, Číne. Opačnou formou je kupovanie a „lichotenie“ veriacim, o ktorom píše už sv. Hilarius z Poitiers v 4. storočí. Náboženská sloboda je základnou dimenziou občianskej slobody. V dnešnom svete sú kresťania vystavení násiliu a zabíjaniu v totalitných a rozvojových krajinách. Sú najviac prenasledovanými spoločenstvami viery. Narastá však tiež miera perzekúcie na základe viery v západných krajinách. Ide napríklad o obmedzovanie prístupu k zamestnaniu v štátnych úradoch a vo verejnej správe, nerešpektovanie práva na slobodu svedomia v oblastiach zdravotných a sociálnych služieb, vedy a výskumu, odopieranie primárneho postavenia rodičov pri výchove detí a podobne.

Práve v oblasti základných princípov slobody a ľudských práv prebieha dnes nanovo zápas o kultúru a perspektívu spoločnosti. Podobne ako kedysi v starovekom Ríme si kresťanstvo získalo uznanie a vplyv nie militantne, ale prostredníctvom občianskej spoločnosti, ktorú postupne prekvasovalo živým svedectvom a inšpiráciou. Zvlášť v mestách a neskôr aj na vidieku. Moc cisárov podrývalo preto, lebo hlásalo rovnosť, bratstvo a solidaritu skutkami lásky a služby – nie násilím, diktátom či krvavou revolúciou. Odmietalo stotožniť cisára a Boha. Teda odmietlo totálnu moc štátneho systému a režimu. Takéto presvedčenie, lásku a službu potrebuje ľudské spoločenstvo v každej dobe, aj v tej našej.

Kresťanstvo nie je základom pre politiku ako zjavené náboženstvo, ale ako kvas, inšpirácia a osvedčená životná forma. Dáva občanovi a politikovi svetlo a silu na cestu, ktorá je náročná a na ktorej sme všetci – jednotlivo a spoločne. Kresťanstvo sa tiež javí ako základ racionálnej a najviac rozšírenej, najviac univerzálnej náboženskej kultúry.

Kniha Ch. Chaputa pomáha čitateľovi chápať, čo znamená byť katolíkom, objaviť dôsledky kresťanského myslenia, poučiť sa z histórie, prijať občiansku zodpovednosť a nájsť správny zmysel a cieľ politickej angažovanosti. Aj keď realie súčasných Spojených štátov sa líšia od Európy a Slovenska, v mnohom sú však podobné. Často sú predvojom trendov, ktoré sa v globalizovanom svete šíria veľmi rýchlo. Slovensko môže čerpať múdrosť a silu na cestu zo skúseností vlastných, európskych a svetových.

Ján Figel'  
Predseda Správnej rady NAT  
Marec 2014